

Försvarsutskottet

Regeringens proposition till riksdagen om godkännande och ikraftsättande av avtalet mellan Finland och Amerikas Förenta Stater om ömsesidig försvarsupphandling

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen om godkännande och ikraftsättande av avtalet mellan Finland och Amerikas Förenta Stater om ömsesidig försvarsupphandling (RP 274/2018 rd): Ärendet har remitterats till försvarsutskottet för betänkande.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- regeringsråd Jari Takanen, försvarsministeriet
- specialsakkunnig Anette Parviainen, försvarsministeriet
- överstelöjtnant Jukka Korhonen, Huvudstaben.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- utrikesministeriet.

PROPOSITIONEN

Propositionen

I propositionen föreslås det att riksdagen godkänner avtalet mellan Finland och Amerikas Förenta Stater om ömsesidig försvarsupphandling samt en lag om ikraftsättande av de bestämmelser i avtalet som hör till området för lagstiftningen.

Genom avtalet kommer man överens om de principer som styr försvarsupphandlingen samt om de förfaranden som ska tillämpas på den. Avtalet tillämpas på upphandling av forsknings- och produktutvecklingsarbete samt varu- och tjänsteupphandling inom Finlands försvarsministeriums och Amerikas Förenta Staters försvarsministeriums förvaltningsområden. Genom avtalet fortsätter ländernas samarbete inom försvarsmaterielsektorn att utvecklas och utvidgas samtidigt som den inhemska industrins konkurrensförutsättningar förbättras. Avtalet underlättar dessutom anskaffningar av försvarsmateriel av amerikanskt ursprung. Avtalet innehåller också en möjlighet att från fall till fall göra undantag från kraven i Buy American Act, vilket främjar den finska försvarsindustrins möjligheter att exportera till Förenta Staterna. Avtalet ersätter protokollet mel-

Betänkande FsUB 2/2018 rd

lan Finland och Amerikas Förenta Stater om ömsesidig försvarsupphandling, som ingicks 2008 och trädde i kraft 2009.

För att avtalet ska träda i kraft förutsätts att republiken Finlands regering meddelar Amerikas Förenta Staters regering att den har slutfört de nationella åtgärder som behövs för att avtalet ska kunna sättas i kraft. Avtalet gäller i tio år. Lagen om sättande i kraft av avtalet avses träda i kraft vid en tidpunkt som bestäms genom förordning av statsrådet samtidigt som avtalet träder i kraft för Finlands del.

Propositionen innehåller dessutom ett förslag till lag om upphävande av lagen om sättande i kraft av de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i protokollet mellan Finland och Amerikas Förenta Stater om ömsesidig försvarsupphandling från 2008. Den lagen föreslås träda i kraft den 3 oktober 2019, när protokollet har upphört att gälla.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmänt

Genom det internationella samarbete som Finland idkar inom försvarsmaterielsektorn skapas förutsättningar för försvarsmaterielanskaffningar som tryggar den militära försörjningsberedskapen och är ekonomiskt fördelaktiga, står det i propositionsmotiven. Genom samarbetet förbättras försvarsmaktens möjligheter att delta i internationell krishantering, lämna och begära internationellt bistånd samt skaffa materiel och göra kompletteringar under kristid. Vidare är målet för samarbetet att sänka anskaffnings- och underhållskostnaderna för försvarsmaterielen och att förbättra dess kompatibilitet och den inhemska industrins exportmöjligheter. Samarbete inom försvarsmaterielsektorn kan bedrivas under olika faser av försvarsmaterielens livscykel.

Internationellt samarbete inom försvarsmaterielsektorn bedrivs enligt propositionen både på statlig nivå och på företagsnivå. För den finska försvarsmaterielindustrin är samarbetet inom sektorn nödvändigt för att sektorn ska kunna behålla sin konkurrenskraft och livsduglighet. Samarbetet mellan industriföretagen bidrar till att stärka den inhemska försörjningsberedskapen. Finland samarbetar inom försvarsmaterielsektorn med centrala partner, exempelvis de nordiska länderna, Europeiska unionens medlemsländer och Förenta Staterna. Samarbetet har varit både bilateralt och multilateralt.

Med hänvisning till propositionen och annan utredning tillstyrker försvarsutskottet avtalet mellan Finland och Amerikas Förenta Stater om ömsesidig försvarsupphandling och lagen om ikraftsättande av de bestämmelser i avtalet som hör till området för lagstiftningen.

Det internationella samarbetsnätverket i försvarsmaterielsektorn

Enligt uppgift grundar sig det bilaterala samarbetet på samarbetsprotokoll (Memorandum of Understanding, MOU) inom försvarsmaterielsektorn, som det finska försvarsministeriet har ingått med bland annat försvarsministerierna i centrala EU-länder och Schweiz. I princip är dessa sam-

Betänkande FsUB 2/2018 rd

arbetsprotokoll till sin art juridiskt icke-bindande handlingar som uttrycker parternas ömsesidiga politiska samförstånd.

Försvarsmaterielsamarbetet mellan Finland och Förenta staterna

Enligt uppgift betraktar Förenta staterna protokollen inom försvarsmaterielsektorn som juridiskt bindande för parterna. Namnet på ett dokument – till exempel samförståndsprotokoll eller avtal – är inte utslagsgivande för vilken konstitutionell betydelse dokumentet har eller på vilken nivå det ska godkännas, utan det är innehållet som är avgörande. Både de tidigare protokollen (1991 och 2009) och det avtal som nu ska ingås (Agreement) innehåller många punkter som hör till området för lagstiftningen och förutsätter därför riksdagens godkännande.

Fram till oktober 2009 grundade sig försvarsmaterielsamarbetet mellan Finland och Förenta staterna på det protokoll länderna ingått den 24 oktober 1991 (Memorandum of Understanding, MoU) om ömsesidiga principer i fråga om försvarsmaterielanskaffningar (fördrag, FördrS 94/1991). Det främsta syftet var att undanröja handelshinder vid anskaffningar av försvarsmateriel.

Det gällande mellanstatliga protokollet trädde i kraft den 3 oktober 2009 (fördrag, FördrS 52/2009). Protokollet gäller i 10 år efter att det har trätt i kraft, alltså till oktober 2019. Det nya avtalet (Agreement between the Government of the United States of America and the Government of the Republic of Finland concerning reciprocal defense procurement) undertecknades av Finlands försvarsminister den 19 oktober 2018 och av Förenta staternas regering den 26 november 2018.

Utöver de ovannämnda dokumenten gjorde Finlands och Förenta Staternas försvarsministerier 2007 en bilateral, juridiskt icke-bindande principiell deklaration om samarbete inom försvarsmaterielsektorn, som har större räckvidd än protokollen. Finland och Förenta staterna undertecknade också i oktober 2016 en avsiktsförklaring om bilateralt försvarssamarbete (Statement of Intent, SOI). Avsiktsförklaringens syfte är att fördjupa det bilaterala försvarssamarbetet, reglera samarbetet och göra det mer mångsidigt. Avsiktsförklaringen är ett allmänt samarbetsdokument som inte är juridiskt bindande för parterna och inte innehåller försvarsutfästelser mellan länderna. Den principiella deklarationen är för sin del ett allmänt samarbetsdokument om samarbete inom försvarsmaterielsektorn, och den är inte juridiskt bindande för parterna. Dessutom undertecknade Finland, Sverige och Förenta Staterna i maj 2018 en trepartsavsiktsförklaring (Statement of Intent, SOI), som kompletterar och sammanställer de sakkomplex som man kommit överens om tidigare.

Sammanfattning

Finland ska alltså nu för tredje gången på fördragsnivå förnya sina överenskommelser om försvarsmaterielsamarbete med Förenta staterna. Utskottet konstaterar att Förenta staterna har ytterst stor betydelse när det gäller Finlands anskaffningar av modern försvarsmateriel. Mot den här bakgrunden är det aktuella fördraget nödvändigt. Exempel på försvarsmateriel som Finland köpt från Förenta staterna är F 18-jaktplan, raketartillerisystem (MLRS) och olika ledningssystem.

Betänkande FsUB 2/2018 rd

Utskottet påpekar att försvarsmaterielsamarbetet mellan länderna i stor utsträckning är ensidigt: Finland köper en stor mängd materiel från Förenta staterna, men det är ytterst svårt för den finländska försvarsindustrins produkter att ta sig in på den amerikanska marknaden bland annat på grund av lagstiftningen Buy American Act, som kräver att Förenta staterna ger inhemsk produktion företräde i upphandling av försvarsmateriel. Det aktuella avtalet innehåller liksom det tidigare avtalet en möjlighet att göra avsteg från Buy American Act. Utskottet ser det som viktigt att försvaret utnyttjar den här möjligheten fullt ut för att göra det lättare för den finländska försvarsindustrin att exportera produkter till Förenta staterna.

Ändring i namnet på ikraftträdandelagen

Enligt utredning behöver ikraftträdandelagens namn (lagförslag 1) preciseras. I propositionen nämns ikraftträdandelagen *Lag om sättande i kraft av avtalet mellan Finland och Amerikas Förenta Stater om ömsesidig försvarsupphandling*. Namnet bör ändras till *Lag om avtalet med Amerikas Förenta Stater om ömsesidig försvarsupphandling*.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Försvarsutskottets förslag till beslut:

Riksdagen godkänner avtalet mellan Finland och Amerikas Förenta Stater om ömsesidig försvarsupphandling enligt proposition RP 274/2018 rd.

Riksdagen godkänner lagförslag 2 i proposition RP 274/2018 rd utan ändringar.

Riksdagen godkänner lagförslag 1 i proposition RP 274/2018 rd med ändringar. (Utskottets ändringsförslag)

1.

Lag

~~om sättande i kraft av avtalet mellan Finland och Amerikas Förenta Stater om ömsesidig försvarsupphandling~~ om avtalet med Amerikas Förenta Stater om ömsesidig försvarsupphandling

I enlighet med riksdagens beslut:

1 §

De bestämmelser om hör till området för lagstiftningen i det i Helsingfors den 19 oktober 2018 och i Washington den 26 november 2018 mellan republiken Finlands regering och Amerikas Förenta Staters regering ingångna avtalet om ömsesidig försvarsupphandling gäller som lag sådana Finland har förbundit sig till dem.

2 §

Bestämmelser om sättande i kraft av de bestämmelser i avtalet som inte hör till området för lagstiftningen utfärdas genom förordning av statsrådet.

3 §

Om ikraftträdandet av denna lag bestäms genom förordning av statsrådet.

2.

Lag

om upphävande av lagen om sättande i kraft av de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i protokollet mellan Finland och Amerikas Förenta Stater om ömsesidig försvarsupphandling

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §

Genom denna lag upphävs lagen om sättande i kraft av de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i protokollet mellan Finland och Amerikas Förenta Stater om ömsesidig försvarsupphandling (566/2009).

Denna lag träder i kraft den 20

Helsingfors 16.1.2019

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Ilkka Kanerva saml
medlem Thomas Blomqvist sv
medlem Timo Heinonen saml
medlem Marisanna Jarva cent
medlem Antti Kaikkonen cent
medlem Krista Mikkonen gröna
medlem Markus Mustajärvi vänst
medlem Riitta Mäkinen sd
medlem Sirpa Paatero sd
medlem Markku Pakkanen cent
medlem Jaana Pelkonen saml
medlem Mika Raatikainen saf
medlem Mikko Savola cent
ersättare Eero Reijonen cent.

Sekreterare var

utskottsråd Heikki Savola.